

PARLEM DE SEXE (ALS INFANTS)

Mariona Trabal
mestra i bibliotecària

A partir de quina edat als infants se'ls desperta l'interès pel sexe? Us heu aturat mai a pensar-ho? És un tema molt discutit i ple de matisos. Però en una cosa sí que estariem d'acord: a les escoles no es parla de sexe, i a les famílies, amb prou feines.

A algunes escoles, això és cert, s'intenta impartir educació sexual. Als més petits se'ls parla de mares embarassades, de panxes, potser del fet de parir, i de melics. Als més grans, dels canvis que està experimentant i experimentarà el seu cos. A l'edat i al curs que cada escola ho considera significatiu, s'imparteixen coneixements d'anatomia i fisiologia de l'aparell reproductor masculí i femení. El currículum d'Educació Primària ho prescriu d'aquesta manera.

En centres més agosarats, hi ha mestres que es plantegen com abordar el fet que els petits s'examinin mútuament els genitals. També es presenten les diferents modalitats de famílies amb molta naturalitat. Fins i tot es treballa el respecte per les criatures que adopten rols diferents dels esperats en funció del seu sexe.

Això és tot. A les escoles ens fa por, angúnia, respecte, parlar de sexe. És, encara, un tema tabú.

I als contes infantils? Als contes no es parla de sexe. No se'n parla mai. Els protagonistes són nens i nenes asexuals. Es dona per descomptat que el sexe no interessa als infants o, potser pitjor encara, que no els ha d'interessar. Hi ha algunes excepcions, molt poques. En volem presentar sis, una mostra escassa, però és possible que no n'hi hagi gaires més.

Coneixem un conte que aborda la sexualitat dels infants. Va ser creat a França fa tants anys que ja es pot considerar un clàssic. Es titula *Pessigolles* i es va publicar l'any 1980. A casa nostra, el va portar La Magrana. Els autors són Christian Bruel i Anne Bozellec, els

Il·lustració d'Anne Bozellec. *Pessigolles*, de Christian Bruel i Anne Bozellec (La Magrana).

mateixos del molt més conegut *Julia, la niña que tenía sombra de chico* (El Jinete Azul, 2011). El 2012 el va reeditar Babel Libros, l'editorial colombiana, en castellà.

Amb unes il·lustracions precioses, mostra com dues criatures es reboquen, jugant, damunt d'un llit; com, finalment, el que experimenten és un plaer diferent dels altres. L'experiència s'explica en absència de diàlegs i el que descriuen les imatges és un joc divertit però, alhora, amb un punt pertorbador.

Bruel el va publicar en un projecte editorial innovador que havia posat en marxa el 1976. L'editorial es deia Le Sourire qui mord ('El Somriure que mossega'), i *Pessigolles* formava part de la col·lecció «Plaisirs» ('Plaers'). Home compromès amb el seu temps, l'editor francès manifestava que els seus llibres havien de complaure i, al mateix temps, fer pensar.

Hi ha un altre conte que també es diu *Pessigolles*, d'Alba Barbé i Sara Carro, il·lustrat per Núria Fortuny (Edicions Bellaterra, 2012). Explica què és la masturbació a través d'un relat que fa de pretext per poder abordar el tema. Respon a un projecte ambiciós, «perquè desitgem contribuir a la desestigmatització d'experiències i percepcions corporals. Perquè considerem que la sexualitat és una font d'aprenentatge i un camp replet d'experiències molt valuoses pel nostre coneixement [...] I perquè abordar-lo contribueix a un desenvolupament saludable i integral», diuen les autores. ...

... Cal reconèixer-los la valentia, tot i ser fallit en alguns aspectes: potser fa massa revolts abans de parlar del que interessa i potser no és prou clar. La part formal (maqueta, grafia, il·lustració) tampoc no afavoreix que sigui un llibre accessible. Una llàstima, perquè omple un buit molt important: finalment un llibre parla dels desigs i les fantasies sexuals d'una nena!

Voldríem recomanar un altre llibre editat a l'Estat espanyol per OQO (2013): *Montañas en la cama*. Maricuela, l'autora del text, és una *clown* i narradora de contes aragonesa, i la il·lustradora és l'alemanya Sonja Wimmer. Parla de les relacions sexuals dels adults. És una història divertida, molt original, d'un nen que a la nit sent els sorolls estranys dels seus pares fent l'amor i en fa la seva interpretació fresca i ingènua, pròpia de la mirada d'un infant.

Tot i que es tracta d'un conte infantil, l'autora tenia també una pretensió didàctica: «Restar seriedad a un tema que a los padres les resulta embarazoso abordar con sus hijos, facilitar a los padres que traten con más frescura el tema de la sexualidad, para que el niño no se quede con sensación de fraude después de oír las explicaciones de sus progenitores.»*

El quart conte també té una voluntat educativa. Darrerament inquieta, i molt, la qüestió dels abusos sexuals als infants. Bel Olid va escriure una història,

Crida ben fort, Estela! (Editorial Fineo, 2009), que vol donar eines als infants perquè es puguin enfrontar a qualsevol situació no desitjada.

A l'Estela li costa dir «no» quan algú, a l'escola, li fa alguna cosa que la molesta. Darrerament, li desagrada jugar amb el seu oncle Anselm: ell la porta a l'habitació i li fa coses que a ella no li agraden. La seva mestra, però, li ha ensenyat com ha d'actuar quan li facin alguna cosa contra la seva voluntat: «Crida ben fort, Estela!»

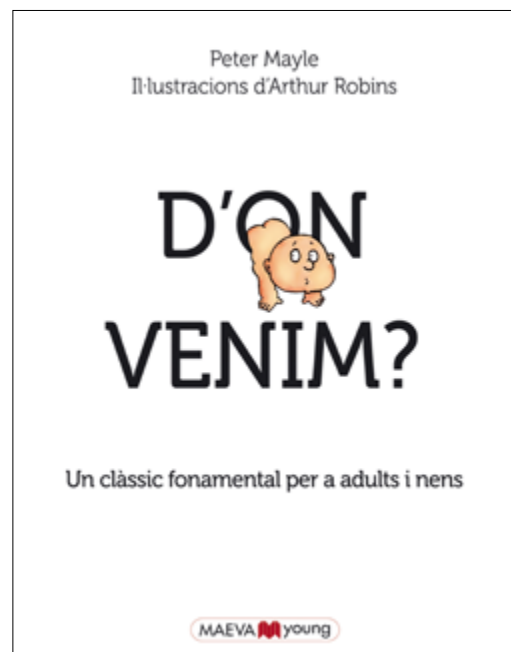
Aquesta obra, que avui només és possible trobar en la versió castellana, va merèixer el Premi Qwerty 2009 al millor llibre infantil de l'any.

Altres títols que parlen de sexualitat i no podem obviar els publica Babette Cole, l'autora anglesa que ens ha deixat al gener d'aquest any. Un és del 1988, tot i que en català va arribar molt més tard: *La mare mai no em va dir...* (Serres, 2004). L'altre l'havíem conegut abans: *La mamà va pondre un ou! O com es fan els nens* (Ediciones Destino, 1993). Es tracta de dos llibres deliciosos, amb un sentit de l'humor genial, que presenten les relacions sexuals com la cosa més divertida del món.

Adonem-nos que, dels que hem citat, alguns tenen una intenció didàctica. Perquè és difícil escriure una narració que parli de sexe als infants sense aquesta voluntat didàctica, quan només volem que es reco-

Montañas en la cama (OQO).

D'on venim? (Maeva).

neuguin en allò que s'explica, o bé, simplement, que gaudeixin d'una estona agradable llegint una història que els toca de prop.

Per aquest motiu, en el món dels llibres de coneixements sobre sexualitat sí que hi ha material per triar i remenar. Ara bé, quan acabem de revisar-los, veiem que aquests també tenen, la majoria, una limitació: expliquen als infants el funcionament del seu cos o del dels adults, però no els interel·len a ells com a persones sexuades.

“ És difícil escriure una narració que parli de sexe als infants sense aquesta voluntat didàctica, quan només volem que es reconeuguin en allò que s'explica, o bé, simplement, que gaudeixin d'una estona agradable llegint una història que els toca de prop. ”

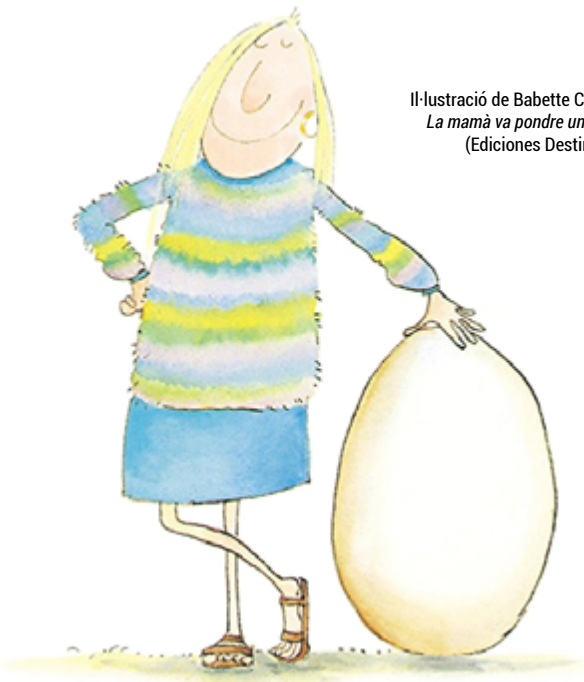
Si fem un repàs històric de les publicacions sobre educació sexual, trobem que, a Catalunya, als anys seixanta i setanta ja hi havia alguns llibres amb cara i ulls, per estar com estàvem en plena repressió de la dictadura franquista. Les editorials Nova Terra i Fontanella havien publicat traduccions i també llibres autòctons, com els prou dignes *Pare, com neix un nen?* i *Aviat seré un adolescent*, de Frederic Boix. Res a veure, però, amb l'obra *Come si fanno i bambini*, del grup Io e gli Altri, que l'any 1975 eren capaços de parlar als petits lectors de petons i abraçades i de com n'era de plaent fer l'amor. Ni tampoc res a

veure amb el primer llibre —publicat el 1973— del britànic Peter Mayle, *D'on venim?* (Maeva, 2014), que explicava clarament als infants el que és un orgasme.

Amb tot, el llibre de sexualitat transgressor de debò va venir d'Alemanya el 1979, de la mà de Lòguez. Es tracta de *Zeig Mall*, de Will McBride i Helga Fleischhauer-Hardt. En castellà es titula *¡A ver!* Cap editorial el va traduir al català, i el de Lòguez no es va reeditar mai: va ser censurat i retirat de circulació de les llibreries i la distribuïdora de Madrid el juliol del mateix 1979 per funcionaris de l'Agrupació Regional d'Informació de la Direcció General de Seguretat, que exhibien un manament judicial. El 1980 es va acusar l'editorial per pornografia i escàndol públic, però l'any següent es va desestimar el cas.

És un llibre fonamentalment gràfic, amb molt poc text (un diàleg deliciós entre un nen i una nena) i setanta fotografies en blanc i negre, d'una bellesa excepcional, que mostra nus els quatre membres d'una família, amb algunes imatges captades de tan a prop que encara avui ens sorprenen per explícites i agosarades. A la introducció, s'hi explica amb profusió de dades històriques que el llibre és pedagògic i vol respectar i educar els infants, que el sistema capitalista intenta des-sexualitzar.

Aturem-nos un moment en dos llibres d'autoria catalana, un de molt antic, l'altre de publicació recent: *Es diu cos: vocabulari corporal per a nenes i nens*, de ...

Il·lustració de Babette Cole.
La mamà va pondre un ou!
(Ediciones Destino).

Il·lustració d'Anke Kuhl.
Explica-m'ho,
de Katharina von der Gathen
(Takatuka).

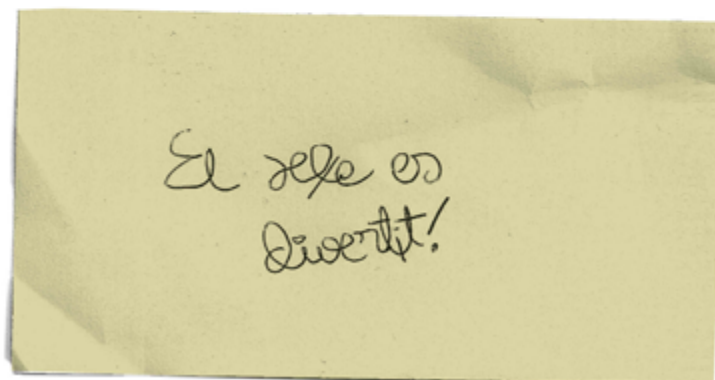
- Pere Formiguera, i *La Mia es fa gran*, de Mònica Peitx i Cristina Losantos.

El primer és una joia. És un llibre de format gran, amb textos i fotografies espectaculars, bellíssimes, del fotògraf Pere Formiguera, que va tenir la col·laboració d'una trentena de nens i nenes que van fer de models. Una obra per conèixer i estimar el nostre cos. El va publicar Barcanova l'any 1996.

El segon és d'Editorial Joventut (2016). Té un subtítol: «Per saber-ne més sobre la pubertat de les nenes», i es dirigeix exclusivament a nenes preadolescents; una llàstima, perquè als nois els convé saber més coses sobre la seva pubertat i la de les nenes!, encara que sigui per combatre alguns tòpics. Curiosament, hi ha llibres de coneixements que s'editen en dues versions: per a nois i per a noies. Van dirigits a preadolescents, que se suposa que tenen interessos diferents. Sempre ens ha semblat desencertat desdoblar un llibre d'educació sexual, un per a cada sexe: no se'ns acut què pot ser el que interressi a un sexe i no a l'altre. Més aviat sembla una estratègia comercial...

La Mia es fa gran és un llibre benintencionat, però potser massa atemporal, en el sentit que l'autora el podria haver escrit exactament igual fa deu o vint anys. Per bé que finalment afirma que fer-se gran és fantàstic, la nena protagonista expressa –i reafirma– tot allò que pot causar temor a les nenes. D'altra banda, les il·lustracions de Cristina Losantos fan que sigui una obra agradable, propera, que es mira i llegeix amb molta comoditat.

Acabarem la nostra mirada damunt dels llibres de coneixements per parlar d'un realment innovador: *Explica-m'ho. 101 preguntes fetes per nens i nenes sobre un tema apassionant*, de Katharina von der Gathen, pel text, i Anke Kuhl, per les il·lustracions. És de Takatuka (2016). Recull i presenta un centenar de preguntes reals, formulades per nens i nenes alemanys d'entre set i vuit anys, en el marc d'uns tallers d'educació sexual que dinamitza Katharina von der Gathen, psicòloga i especialista a abordar aquests temes

amb infants. Les respostes són sempre claríssimes i molt intel·ligents: tenen la virtut de donar llum al que les criatures plantegen, sense anar mai més enllà del que volen saber. Les il·lustracions d'Anke Kuhl són humorístiques –un recurs que havíem trobat en altres llibres de sexualitat, perquè l'humor treu una mica de ferro als assumptes difícils.

Explica-m'ho és un llibre innovador perquè va més enllà de la informació que trobem a tots els llibres de sexualitat sobre la reproducció humana. Els infants plantegen qüestions que els interpel·len de debò, i l'autora troba les paraules per respondre cadascuna de les preguntes amb sensibilitat i incert. També dona resposta a temes que podríem qualificar de «socials», com la prostitució, la pornografia o l'assetjament, els quals tampoc no es troben a la majoria de llibres d'educació sexual per a nens i nenes de primària.

El comentari d'aquest llibre ens serveix per cloure l'article. *Explica-m'ho* és una mostra de respecte cap als lectors. Aquest respecte, en un tema tan difícil com és el del sexe dels infants, és el que hem cercat a la literatura infantil, però no l'hem acabat de trobar. Som al segle XXI i el llibre que hem valorat més positivament, en el capítol dels contes, es va publicar l'any 1980. Caldrà que ens posem a fer camí. •

* Entrevista al blog *Un periodista en el bolsillo*.